

STEFAN KIEDROŃ

HAALT BELGIË 2030? OF: KONINKRIJK BELGIË VS. REPUBLIEK VLAANDEREN

U ondervraagt mij (...) over de toekomst. Wie ziet daar klaar in?
– Manu Ruys, Hoofdredacteur *De Standaard*, 13 april 1979,
aan Stefan Kiedroń

1. ANDREJ AMALRIK OVER DE SOVJET-UNIE IN 1984

De titel van deze bijdrage¹ stamt van het bekende boek van de Sovjet-dissident Andrej Amalrik: *Просуществовет ли Советский Союз до 1984 года?* (Haalt de Sovjetunie 1984?), in 1969 door de Amsterdamse Alexander Herzenstichting uitgegeven.

Amalriks stellingen werden bekritiseerd, maar zijn boek werd later als visionair gezien; afgezien van zijn juiste of foutieve argumentatie. Want: de Sovjet-Unie was inderdaad uiteengevallen. Weliswaar niet zoals Amalrik het had voorspeld, en niet in 1984. Maar: niet lang daarna en wél uiteengevallen...

Voor iemand die, zoals de auteur van deze bijdrage, ‘intens Belgisch leeft’, dus: met de Belgische cultuur, geschiedenis, perspectieven, is het idee om met een soortgelijke vraagstelling tegenover België te spelen, zeer verleidelijk... Uiteraard:

Prof. dr. hab. STEFAN KIEDROŃ is gewoon hoogleraar bij de Leerstoel Nederlandse Filologie van de Universiteit van Wrocław en Corresponderend lid van de Poolse Academie van Kunsten en Wetenschappen (Polska Akademia Umiejętności – PAU). Zijn specialisme is oudere Nederlandstalige literatuur en cultuuroverdracht tussen de Lage Landen en Centraal-Europa in de Gouden Eeuw en daarna. Correspondentieadres: Katedra Filologii Niderlandzkiej, Uniwersytet Wrocławski, ul. Kuźnicza 21-22, 50-138 Wrocław, Polen; e-mail: stefan.kiedron@uwr.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3564-7053>.

¹ Deze bijdrage wil een blijk van grote dankbaarheid geven en een eerbetoon zijn voor Professor Jos Wilmots, *de* persoonlijkheid in de internationale neerlandistiek, grondlegger van de ‘Wilmotsiaanse kring’ in Centraal-Europa.

de situatie in de beide landen is/was zeer verschillend: *daar* totalitarisme, *hier* vrijheid van meningsuiting, *daar* absolute centralisatie van macht, *hier* geleidelijke decentralisatie. Maar tegelijk: *voelden* de Vlamingen zich in het 19e-eeuwse België inderdaad helemaal vrij en onbeperkt in hun handelen, *ook* als ze géén Frans spraken? Hadden ze niet de Guldensporenslag als hun *Vlaamse* overwinning erkend? Behoren de leuzen ‘België barst!’ en ‘Que la Belgique crève!’ reeds tot het *verleden*? Was er in de Waalse politiek geen moment aanwezig van het *rattachisme*?

Daarom opnieuw: het idee om met de ‘Amalrik-vraagstelling’ tegenover België te spelen, is zeer verleidelijk... Dus: haalt België, 200 jaar na het ontstaan in 1830, het jubileumjaar 2030?

2. MANU RUYS OVER BELGIË 1979

België... was in het bewustzijn van de auteur van deze bijdrage als student Nederlands in Wrocław eerst ‘non-existent’. Maar in 1976 werd hij een van de ‘beste vrienden van de Zomercursus’ van Jos Wilmots in het Belgische Hasselt. Het werd een ‘Aha-Erlebnis’: België is een intrigerend land!

Hij had later zijn afstudeerscriptie over België voorbereid, preciezer: over de Vlaamse Beweging, tien jaar ná het verschijnen van Amalriks boek en vijf jaar vóór Amalriks voorspelde ‘rampjaar’ 1984. Hij keek naar de toekomst van België en hij stelde zich dezelfde vraag, nu over ‘Belgische toekomst’. Er was meer: hij had een brief naar Manu Ruys geschreven, hoofdredacteur van *De Standaard*, dé specialist in ‘Vlaamse kwesties’, een brief met vragen over de Vlaamse Beweging en de toekomst van België.

Ruys antwoordde (in een brief van 13 april 1979): “Ik wil u vanzelfsprekend graag behulpzaam zijn in uw studie...”. Hij schreef verder:

Het is niet zo, dat de Vlaamse beweging alleen een streven naar ‘taalgelijkstelling’ is. Dat was zij in de eerste fazen. Later is de opzet verruimd. Vandaag gaat het om de staatkundige en economische autonomie van de Vlaamse gemeenschap (en ook van de Waalse) binnen het kader van een Belgische staat, die men wil omgevormd zien tot een bondsstaat of misschien zelfs een statenbond. (Ruys 1979)

Reeds toen gebruikte Manu Ruys dus het woord “bondsstaat”, ja zelfs “statenbond”. Zulke staatsvorm had hij voor zijn land, toen nog unitair, als een potentiële mogelijkheid gezien. Aan de andere kant had hij zich voorzichtig uitgelaten over de Belgische toekomst:

U ondervraagt mij ook over de toekomst. Wie ziet daar klaar in? Vlaanderen en Wallonië krijgen straks ieder hun parlement en hun regering, bevoegd voor talrijke materies, ook op economisch en sociaal gebied. Zullen de twee gewesten politiek niet verder uit elkaar groeien, als zij een verschillend economisch beleid gaan voeren? En wat met Brussel? (Ruys 1979)

Ja, vragen over de toekomst... Wie ziet daar klaar in?

3. BELGIË ALS HISTORISCH CONSTRUCT?

De ‘vraag over België’ was niet nieuw. Ruys had tien jaar vóór de brief van de Poolse neerlandicus een boek daarover geschreven: *Valt België uiteen?* (Amsterdam 1969). Bijna twintig jaar ná de bewuste brief, in 1996, had hij een ander boek geschreven, nu niet over België maar over ‘het land waarin wij wonen’:

Het land waarin wij wonen, is oud. En het is jong. Het is één en verdeeld. Rijk en arm. Een glanzend glazen huis. En een moeras waarin verval woekert, misdaad en schijnheiligheid. (Ruys, *Achter de maskerade* 13)

Hij had het over “de gemeenschap die leeft tussen Noordzee en Maas en die de Vlaamse wordt genoemd” (13). ‘België’ had hij níet genoemd.

Hij had dat kunnen doen... Want ‘België’ is niet gelijk te stellen met ‘la Belgique Wallone’, België is óók Vlaanderen. Meer nog: ‘België’ is niet een begrip van de laatste tweehonderd jaar, het is een sinds lang bekend historisch construct met de betekenis: de Nederlanden... Reeds in Julius Caesars *Commentarius de Bello Gallico* kon men lezen over het eerste deel van *Gallia* welk “incolunt Belgae”.

Dichter bij onze tijden is er ook een ‘Belgica’: *Lingua Belgica*. Dit geleerde boek van de Noord-Nederlander Abraham Mylius werd in 1612 in het Hollandse Leiden uitgegeven en handelde over... de Nederlandse taal (zie o.a. Metcalf, *passim*).

Er was nog de *Leo Belgicus*, in de 17^e eeuw zeer populair: de Nederlandse Leeuw, die zijn ogen in *Leeuwarden* had, zijn tanden in *Transisulana*, zijn romp in *Hollandia*, *Utrecht* en *Geldria*, en zijn poten in *S. Omaer* en in *Mons*.

In de 18e eeuw, concreet in 1790, kon men de Verenigde Nederlandse Staten vinden; in het Frans: *États-belgiques-unis*, met de driekleur ‘rood-zwart-goud’. In 1795 kwam de ‘Franse tijd’... En nadat Napoleon in oktober 1813 in de Slag bij Leipzig verslagen werd, kwam Willem, de zoon van de laatste stadhouder van Oranje, als ‘Soeverein Vorst van de Nederlanden’ naar Scheveningen.² Een van

² Een weinig bekend feit was het bezoek van de toekomstige koning, in maart 1813, in de woelige tijd van de Pruisische *Befreiungskriege* tegen Napoleon, in de Silezische hoofdstad Breslau

de gouvernementen van die nieuwe Nederlanden was het Gouvernement België (met Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, en óók Mons, Namur en Liège). Vanaf 1815 werd Willem I koning van het (Verenigde) Koninkrijk der Nederlanden; in het Frans: *Royaume des Belghiques*. En er volgden 15 ‘verenigde jaren’ 1815-1830. Of misschien: ‘on-verenigde’ jaren, zoals de titel van het boek van Remieg Aerts en Gita Deneckere suggereert: *Het (on)Verenigd Koninkrijk 1815-1830-2015. Een politiek experiment in de Lage Landen* (Menen 2015)?

Kort vóór het ontstaan van het ‘moderne’ België was er nóg een ‘Nederlands’ spoor aan dit historische construct, namelijk de officiële munt van het nieuwe koninkrijk, in 1813 als plan bedacht en vanaf 1814 geslagen, met het opschrift: “*MO. AUR. / REG. BELGII / AD LEGEM / IMPERII*” (Moneta Aurea Regii Belgii ad legem Imperii).

En in 1830 kwam de Belgische Revolutie. Op dat moment was ‘België’ niet meer een ‘historisch construct’, het werd een Europese staat. Met weinig overlevingskansen, zo leek het, maar met een daadkrachtig Gouvernement Provisoire, een daadkrachtig Congrès National en een overwinning tegen Willem I in de Tiendaagse veldtocht ‘au nom de peuple belge’.

En in 1839 ondertekenden (weliswaar onder druk van de Europese mogendheden) Nederland met koning Willem I en België met koning Leopold I het Verdrag van Londen: de feitelijke scheiding tussen ‘Noord’ en ‘Zuid’.

4. 100 JAAR LATER...

Het (in de context van deze bijdrage belangrijke) jubileumjaar 1933 was voor de toekomst van België en de relaties tussen de verschillende bevolkingsdelen ervan een zwaarwegend jaar.

Maar wat was deze bevolking? ‘Le peuple belge’? Zo klonk dat in 1830. Maar in 1833 werd eerst een Association nationale pour l’encouragement et le développement de la littérature en Belgique in het Waalse Luik gesticht en daarna het eerste Belgisch-Vlaamse tijdschrift *Nederduitsche Letteroefeningen*. Getuigde dat van het bestaan van één volk? Neen...

(= Wrocław) bij de Russische tsaar Alexander I. Wrocław was toen de (tijdelijke) hoofdstad van het Koninkrijk Pruisen; koning Frederik Willem III had hier zijn beroemde proclamatie “An mein Volk” verkondigd. Willem kwam naar de residentie van de tsaar om zijn politieke toekomst, in oppositie tot Napoleon, te construeren. Zoals bekend: met succes (Hay 3-21).

In de 20e eeuw werd het nog ingewikkelder. In 1912 schreef Jules Destrée zijn beroemde woorden ‘Il n’y a pas des Belges’. En toen twee jaar later de Eerste Wereldoorlog uitbrak, werd het conflict tussen Franstalige en Nederlandstalige Belgen (?) zeer scherp: Franstalige officieren, Nederlandstalige soldaten, activisten, passivisten... En: de (activistische) *Raad van Vlaanderen* met zijn anti-Belgische eed “Ik zweer de zelfstandigheid van Vlaanderen te bewerken en te behouden...” (Bertels 4).

Een van de belangrijkste figuren in deze Raad was August Borms. Door zijn toedoen verklaarde de Raad in 1917 officieel de onafhankelijkheid van Vlaanderen. Zoals bekend, kwam er toen geen zelfstandig Vlaanderen. De na de oorlog gestichte Frontpartij was wél Vlaams, maar niet anti-Belgisch. Toen in het jaar 1933 het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) werd opgericht, werd de Vlaamse politiek steeds radicaler. Na de Duitse aanval in mei 1940 op België kwam het VNV zelfs volledig aan de kant van de bezetter te staan. Alweer was Borms daarin actief, alweer in samenwerking, nee, in collaboratie met Duitsland, samen met Verdinaso, DeVlag, maar ook met de Waalse Rex van Léon Degrelle... Al die organisaties waren ‘fout’ en alle namen ze deel aan het vormen van de ‘Nieuwe Orde’ (Neuordnung) van Hitler.

Al deze gebeurtenissen, namen, groeperingen, werden in de lijvige, tweedelige *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* beschreven. Een van de auteurs die de *EVV* mee hadden voorbereid, was Hendrik J. Elias, zelf, reeds vóór de Tweede Wereldoorlog, een belangrijke figuur in de Vlaamse Beweging. Hij was een van de medestichters van het VNV en gowwleider (!) in Oost-Vlaanderen. Tijdens de bezetting werd hij burgemeester van Gent en in september 1944 vluchtte hij naar Duitsland. In België werd hij berecht: zijn aanvankelijke doodsvonnissen werd later in levenslang omgezet en tenslotte werd hij in 1959 vrijgelaten.

Ook Borms werd berecht, ook hij kreeg het doodsvonnissen; hij werd schuldig bevonden aan collaboratie en werd in 1946 wél terechtgesteld. Maar in de *EVV* werd hij, bijna dertig jaar na de oorlog, voorgesteld als

een man die zich liet leiden door een rotsvaste overtuiging en door idealisme. Hij heeft zich onbaatzuchtig in de strijd voor het rechtsherstel voor de Vlamingen geworpen. Hij was geen politicus, maar een man van de daad, het symbool van de Vlaamse strijd en de morele pijler die de V.[laamse] B.[eweging] van voor 1914 verbond met een nieuwe periode, die van het Vlaams-nationalisme (Baeyens 219).

Hm...

5. REPUBLIEK VLAANDEREN VS. RATTACHISME?

Is het nodig om al die bekende feiten nog eens te herhalen? Is dit historische verhaal niet eenzijdig ‘Vlaamse-Beweging’-gericht? De hoofdvraag luidt immers niet ‘Wat met Vlaanderen?’, maar ‘Wat met België?’ Alleen: die drie vragen staan met elkaar in samenhang...

De Vlaamse aspiraties groeiden in verloop van tijd van ‘taalgelijkstelling’ naar ‘staatkundige autonomie’ (zo Ruys in 1979) – en zelfs naar onafhankelijkheid. Dat laatste in oorlogstijden, met rampzalige resultaten voor ‘de Vlaamse zaak’.

De Waalse Beweging (Mouvement wallon) daarentegen stelde zich tot doel om de ‘francophone wereld’ in België prioritair te doen gelden. De eerste activiteiten werden immers ontplooid door Le Mouvement de défense wallone et francophone. Défense! In 1880! *Tegen* de eerste taalwetten voor de Vlamingen... In de 20e eeuw gold de défense eerst ‘l’identité wallonne’, later was het een patriotische *belgicistische* houding in de beide wereldoorlogen, en daarna een sterke drang naar een vorm van ‘soevereiniteit’. Het hoogtepunt van al dat streven was de vergadering in oktober 1945 van het Congrès national wallon in Luik, waarbij de overgrote meerderheid van de leden *tegen* unitair België stemde en een groot deel zelfs *voor* ‘Rattachisme’, dus vereniging (*hereniging?*) met Frankrijk.

Deze historische ontwikkelingen en de grote figuren van de Waalse Beweging: Jules Destrée, Paul Hornaert, Fernand Dehousse, André Renard, kregen erkenning in de lijvige, driedelige *Encyclopédie du mouvement wallon (EMW)*, uitgegeven door het Institut Jules Destrée in Namen. Het is daarbij wel vermeldenswaard dat de huidige directeur-generaal van het Institut Jules Destrée, Philippe Destatte, in een interview met de redactrice Han Renard van het tijdschrift *Knack* in februari 2023 voor “meer Waalse waardigheid” pleitte en dat zijn intentie niet ‘tegen de Vlamingen’ was maar voor ‘meer inspanningen door de Walen zelf’ (Renard 2023).

Het dilemma ‘Republiek Vlaanderen versus Rattachisme’ kende een lange en moeilijke geschiedenis. Vlamingen hadden met Hitler gecollaboreerd om ‘hun’ republiek te krijgen. Het duurde zeer lang voordat ze officieel toegaven dat die collaboratie fout was. Pas in 2000 sprak Frans-Jos Verdoodt, medestichter en directeur van het Antwerpse Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams Nationalisme, namens de Vlamingen een ‘historisch pardon’ voor die collaboratie uit. Het duurde nog eens 15 jaar voordat een van de belangrijkste Vlaamse politici, burgemeester van Antwerpen Bart De Wever, tijdens de herdenking van de Holocaust-slachtoffers in 2015, toegaf:

Mijn grootvader was lid van het VNV. De Vlaams-nationale partij die massaal in de collaboratie is gestapt. Ik wil het verleden recht in de ogen kijken: deze collaboratie was fout op elk vlak. Het is een zwarte bladzijde in de geschiedenis die het Vlaams-nationalisme voor ogen moet zien en die het nooit mag vergeten. (Van Horenbeek 5)

Anderzijds heeft aan Waalse kant Léon Degrelle voor zijn REX-activiteiten *nooit* excuses aangeboden, in tegendeel. Maar dat is geschiedenis. Het heden is anders. Of niet?

Er zijn in Vlaanderen stemmen te horen die een sprekend voorbeeld voor het idee ‘Republiek Vlaanderen’ propageren: Catalonië 2017 (het onafhankelijkheids-referendum van Carles Puigdemont, door de Spaanse regering als illegaal verklaard). Puigdemont werd uit zijn ambt gezet en emigreerde (volgens sommigen: vluchtte) naar... België.

Karakteristiek: tijdens de woelige periode vóór en ná het Catalaanse referendum publiceerden de *ADV-N-Mededelingen* een artikel onder de titel “Catalonië. De estelada wappert voor onafhankelijkheid” (VS 4-11). Dat was een duidelijke toespeling op de Belgische situatie. Op de leuzen van de partij Vlaams Belang die in haar programma voor een “onafhankelijk Vlaanderen” pleit. Dus: ‘Republiek Vlaanderen’ – zoals ‘La República Catalana’?

Terug naar het Rattachisme. De discussies daarover binnen het Congrès national wallon in 1945 waren beïnvloed door de tragische Belgische ontwikkelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar ze hadden later geen zichtbaar gevolg. Vandaag is dé ‘rattachisme-partij’, het Rassemblement Wallonie-France met haar leuze ‘La Wallonie plus fort avec la France’, nauwelijks aanwezig in de Belgische politiek: in de federale Belgische verkiezingen heeft ze slechts 0,5% van de stemmen behaald.

Maar als België niet meer zou bestaan, in het geval dat ‘België barst’, liggen de kaarten anders. *De Standaard* had kort vóór de verkiezingen in 2010, met een verwijzing naar de Franse krant *France-Soir*, geschreven dat “Twee op drie Fransen Wallonië erbij [willen]” indien België uiteenvalt (Kld). En verder lezen wij:

De peiling komt er drie dagen voor de verkiezingen, die het Franse persagentschap AFP omschrijft als ‘cruciaal voor de toekomst van het land, dat wordt verscheurd door spanningen tussen Vlamingen en Franstaligen’.

Alleen: dat was meer dan tien jaar geleden en België bestaat nog steeds. En de Walen zingen nog steeds: ‘Vola pocwè k’ on-z est fir d’ esse Walon!’ Is dit nu een blijk van ‘culture francophone’ of een blijk van ‘culture wallonne’? De directeur van het Brusselse Centre de Recherche et d’Information Socio-Politiques, Serge Govaert, schreef daarover in 2000 het volgende:

L'hymne wallon (Hiller et Bovy, 1902) ne fait pas dans la nuance. Existe-t-elle vraiment, cette «culture wallonne», alors qu'en Belgique, c'est la langue (française, en l'occurrence) qui détermine l'appartenance culturelle dans la sphère politique? (Govaert 30)

Dat klinkt als de Franstalige pendant van de woorden van Prudens van Duyse uit 1836: “De taal is gans het volk”. Maar voor de Brusselaar Govaert is de gemeenschappelijke Franse taal niet ‘gans het volk’:

[c'est] l'emprise sur la «culture wallonne» d'une élite bruxelloise, francophone certes, mais coupée à leurs yeux de toute racine populaire. D'après eux, la Communauté française (même rebaptisée Communauté Wallonie-Bruxelles) constitue un «*corps politique sans tête*»[...]. (30)

Hier duikt een tot nu toe niet genoemde tegenstelling op: die tussen Wallonië en (Franstalig) Brussel. Die Communauté française (omgedoopt tot Communauté Wallonie-Bruxelles, afgekort: Wallo-Brux) is voor Govaert een ‘politiek lichaam zonder hoofd’.

Sterker nog: Govaert pleit voor een aparte regionalisering van het ‘Frans-gemeenschappelijke’ onderwijs en de ‘Frans-gemeenschappelijke’ cultuur in Wallonië enerzijds en in Brussel anderzijds. De Franse Gemeenschap is voor hem een volledig kunstmatige constructie:

Ils plaident, avec plus ou moins de vigueur, pour que la politique des pouvoirs publics en matière d'enseignement et d'aide à la culture soit régionalisée (entendez: confiée à la Wallonie d'une part, à Bruxelles de l'autre et non plus à une Communauté française jugée au mieux un mal nécessaire, au pis une construction totalement artificielle). (30)

Hij laat zich ook negatief uit over de ‘francofiele en vaak belgicistische elites’ die de realiteit van hun ‘strijdende broeders’ in het economisch zwakke Wallonië niet zien:

S'agissant des expressions culturelles de créateurs wallons, force est de constater que la Wallonie fait preuve depuis une vingtaine d'années d'une belle santé. Et pourtant son retard économique sur la Flandre voisine est manifeste; sa population souffre d'un chômage persistant, malgré l'embellie conjoncturelle; et sa politique culturelle – disent les plus radicaux des régionalistes wallons – serait dictée de Bruxelles par des élites francophiles et souvent belgicistes, peu au fait des réalités de leurs frères de combat wallons. (30)

‘Republiek Vlaanderen’, ‘Rattachisme’, ‘francofiel Vlaams Brussel’: een echte ‘Situation Belge’... Wat is hier de oplossing? Er zijn veel mogelijkheden. Van unitair naar federaal België was al een lange weg: van de ‘Grendelwet’ in 1970 over culturele autonomie, over de tweede staatshervorming in 1980 inzake gewesten en gemeenschappen, de omvorming naar een federaal België (staats-

hervorming nr. 4 in 1993), het ‘Lambermontakkoord’ in 2001 inzake bredere financiële bevoegdheden voor de gewesten, tot aan de constitutieve autonomie van alle gewesten en gemeenschappen in 2012 (het ‘Vlinderakkoord’). In deze tot nu toe laatste, zesde staatshervorming, werd een ‘communautaire pauze’ tot 2020 afgesproken. Dan kwam de COVID-19-pandemie; maar een nieuwe staatshervorming dringt zich op – die weg is nog niet ten einde.

Uiteraard: er waren veel discussies en zelfs conflicten, zoals de ontwikkelingen rondom de *Action Fouronnaise* van José Happart,³ of de kwestie rondom het begrip ‘federalisme’. Gaston Durnez, *Standaard*-journalist (en een van de redacteuren van de *EVB*), herinnerde zich ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van zijn krant het volgende:

Het woord ‘federalisme’ was [in onze krant] taboe tot in de jaren 60. Ik heb het er met een aantal mensen nog binnengesmokkeld. [*De Standaard*] was [toen] een gematigde cultuurflamingantische krant met een sociale insteek. Katholiek ook, maar toch vrij open. (Renson 23)

En vandaag is federalisme geen taboe meer; het is realiteit. Maar één vraag blijft: Wat met Brussel?

6. BRUSSEL

Op deze vraag had Manu Ruys in zijn brief aan de Poolse student duidelijk gewezen:

En wat met Brussel? De pogingen om vanuit de sterk verfranste stad het omliggende Vlaamse randgebied te verfransen, zullen nog niet zo spoedig worden opgegeven, zodat hier moet worden gerekend met blijvende spanningen. De Brusselse agglomeratie staat zelf voor grote demografische en etnische uitdagingen: de bevolking slinkt en zal eerlang onder het miljoen vallen, maar tegelijkertijd groeit het aantal buitenlanders (vooral Italianen, Marokkanen, Turken, Grieken) en zal het eerlang de 300.000 bereiken. Ook dat weegt op het gemeenschapsprobleem in België. (Ruys, *Brief*)

Toen reeds was dus voor Ruys duidelijk: zonder Brussel is geen oplossing van het ‘Belgische vraagstuk’ mogelijk. Dat wordt ook vandaag door de feiten bevestigd.

Intussen werd nog de kwestie-BHV (de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde) opgelost. Concreet: die kieskring werd (na zeer lange politieke discussies) in 2012 gesplitst, in het reeds genoemde ‘Vlinderakkoord’ van Elio di Rupo...

³ De auteur van deze bijdrage was, als ‘de beste vriend van de zomercursus in Hasselt’ bij Jos Wilmots, in 1976 persoonlijk oog- en oorgetuige van de discussies rondom de Voerstreek, in het gastvrije huis van het kunstschildersgezin Rob en Maria Brouwers in ‘s-Gravenvoeren.

Er was wel een symbolisch getal: 541. Er waren 541 dagen nodig voordat er een nieuwe Belgische regering kwam; ja, de regering van Elio di Rupo na de verkiezingen van 2010. En het land... functioneerde (concreet: Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest functioneerden; ‘Brussel’, het symbool van ‘België’, functioneerde *niet*). Was dat niet een signaal dat ‘België’ niet meer nodig was voor de ‘Belgen’ om normaal te kunnen leven?

Misschien is België dus een utopie in onze tijd? Dat was de titel van het boek van filosoof-econoom Philippe Van Parijs: *Belgium. Une utopie pour notre temps* (Collection Transversales, Académie Royale de Belgique, 2018); in het Nederlands vertaald als *Belgium. Een utopie voor onze tijd*, Polis, 2018 (in 2019 in fragmenten afgedrukt in het boek *Identiteit in perspectief. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*). *Belgium*, precies zo, Engelstalig... Net zoals de officiële internetsite *belgium.be*. En met een prachtig bedacht motto: ‘L’utopie fait la force’.

Van Parijs opent met een zeer intrigerende zin: “België is geen doel op zich” [La Belgique n’est pas une fine en soi] (13). Hij schetst vier scenario’s die hij “zonder taboes” (14) wil onderzoeken, mét Brussel in de hoofdrol:

- (1) een splitsing in tweeën waarbij Brussel bij Vlaanderen terechtkomt (*Groot-Vlaanderen*);
- (2) een splitsing in tweeën waarbij Brussel bij Wallonië terechtkomt (*Nation francophone*);
- (3) een splitsing in drieën die onafankelijkheid verleent aan Vlaanderen en aan Wallonië, en Brussel onder hun gemeenschappelijke voogdij plaatst (*Condominium*), en
- (4) een splitsing in drie aparte staten (*Brussels EC*) [= Brussels European Capital]. (14).

Hij bespreekt deze scenario’s – en verwerpt ze allemaal. Hijzelf spreekt over ‘La Belgique de demain’, het België van morgen. Hij blijft dus ‘in België’. Een scenario (5), dat van ‘Rattachisme’ enerzijds en ‘Grootneerlandisme’ anderzijds, acht hij ook niet realistisch.

De eerste kwestie werd reeds besproken: dat is vandaag geen thema. Maar ook de tweede kwestie: ‘Vlaanderen met Nederland’, is geen thema. Wat wél wordt ontwikkeld is *culturele* integratie van Nederland en Vlaanderen. Hoewel... De schrijver Geert Van Istendael die zulke integratie graag wil zien, schrijft:

Ik koester *geen* optimistische gedachten over toenadering tussen Nederland en Vlaanderen. Geen enkele douanier houdt je nog tegen bij Hazeldonk of Veldwezelt, onze oren tuiten van de globaliseringsjubel, Thalys brengt je in één uur vijftig minuten van Brussel naar Amsterdam. Het resultaat is dat we steeds minder van elkaar weten en willen weten. Omdat ik een Vlaming ben, baart de Vlaamse navelstaarderij me meer zorgen dan de Nederlandse. Ik meen te merken dat Nederlanders vandaag een grotere welwillende belangstelling tonen voor Vlaanderen dan Vlamingen voor Nederland. Kleiner zou moeilijk zijn. (“Koudwatervrees” 227)

Van Istendael noemt zich hier ‘een Vlaming in Brussel’. Maar hij is meer: hij is een belgicist. In deze geest heeft hij zijn boek *Het Belgisch Labyrinth. De schoonheid der wanstaltigheid* geschreven. Een boek dat in 1989 in Amsterdam werd gepubliceerd om (ook) aan de noorderburen, de Nederlanders, uitleg te geven over Van Istendaels gecompliceerde vaderland: België.

Er is nog een ander ‘belgicistisch perspectief’: de Belgitude, het gevoel van een positieve ‘Belgische geest’, van dingen en verschijnselen die *puur* Belgisch zijn (zie daarover bijv. Beheydt 2011). Dat gevoel van Belgitude bestaat óók bij veel Vlamingen. Bij hen behoort het idee van ‘Grootneerlandisme’ niet echt tot het gespreksstof. Bruno De Wever schrijft daarover het volgende:

Inmiddels is door de Belgische staatsvormingen een quasi Vlaamse deelstaat ontstaan die als buurland van Nederland in een gemeenschappelijke Nederlandse taalruimte aan talloos veel Vlaams-Nederlandse initiatieven participeert. [...] Maar geen van deze initiatieven herbergt een politiek project voor de vereniging van Vlaanderen en Nederland. (216)

Hij sluit af (inspelend op de woorden van Van Duyse):

“De taal is klaarblijkelijk niet het ganse volk”. (De Wever, 216)

Dat is waar, en Brussel is daar een sprekend voorbeeld van.

7. VOOR KONING EN VOETBAL?

Er zijn dus ‘Vlaamse’, ‘Waalse’ en ‘Brusselse’ thema’s. Is er ook iets ‘Belgisch’? Ja: de Koning en het voetbal.

De Koning... Er was een moment in de Belgische geschiedenis dat een einde had kunnen maken aan de dynastie: de Koningskwestie van Leopold III. Het verhaal is bekend: toen hij aan het einde van de oorlog terugkwam, begon de discussie over zijn houding tijdens die oorlog. Aanvankelijk werd hij bejubeld. De Brusselse krant *Le Soir* informeerde op 9 mei 1945 (met een beroep op Reuters) dat de koning met zijn familie door de Amerikanen was bevrijd:

Le roi Leopold de Belgique et son épouse ont été libérés par la septième armée américaine. Le Roi a été découvert près de Strobl, à l’est de Salzbourg. Ses quatre enfants étaient avec lui. Tous sont en bonne santé. [...] [Le Roi] a été délivré par l’armée du général [Alexander] Patch. (*Le Soir* 9.05.1945, p. 1)

Le Soir informeerde ook dat de voorzitters van de beide kamers van het Belgische parlement, Frans Van Cauwelaert en Robert Gillon, de bevrijding van Leopold III

‘avec un très grand soulagement’ verwelkomden. De krant onderstreepte: ‘Les droites de la Chambre et du Sénat unanimes se rangent derrière le roi Leopold’ (*Le Soir* 9.05.1945, p. 1). Het was diezelfde krant die later *tegen* Leopold III ageerde. Zoals bekend, was het grootste verwijt aan Leopold III dat hij in november 1940 een persoonlijk gesprek met Adolf Hitler had. Manu Ruys schreef later daarover:

De fout van Leopold III bestond er niet zozeer in, dat hij aanvankelijk de verkeerde weg koos – zowel de leidende standen als de meerderheid van de Belgische bevolking geloofden in 1940 dat Adolf Hitler zou zegevieren – maar dat hij tot het einde bleef volharden in die vergissing. (Ruys, *Achter de maskerade* 46-47)

Zou dat betekenen dat als Hitler had gezegevierd, hij dan *wel* gelijk zou hebben gehad in zijn nazi-overtuiging? Toch niet... Een argument is wél van belang. Ruys schrijft:

In de meidagen van 1940 was er de immense dankbaarheid, omdat de koning met de capitulatie van het leger een miljoen burgers, soldaten en opgejaagde vluchtelingen in de Westhoek verder bloedvergieten had bespaard. (Ruys, *Achter de maskerade* 48)

Hij voegt er aan toe:

Nog later, tijdens de koningskwestie, zagen miljoenen onjuist geïnformeerde, onwetende en verblinde leopoldisten rond de koning-balling de aureool gloeien van de onrechtmatig verguisde vorst. (Ruys, *Achter de maskerade* 48)

‘Onjuist geïnformeerde, onwetende en verblinde leopoldisten’. Hm... Was koning Leopold dan meer schuldig door één gesprek met Adolf Hitler, dan de *ook later* bejubelde Felix Timmermans, auteur van *Pallieter*, die in 1941 aan het ‘Weimarer Dichtertreffen’ van Goebbels deelnam? In de *EVB* leest men over Timmermans:

Hoewel hij zich tijdens de Tweede Wereldoorlog buiten de politiek gehouden had, werd hij van collaboratie beschuldigd. (De Ceulaer 1667)

Hm...

En de koning? Hij moest aftreden... Is dan de Koning der Belgen een persoon met macht? Manu Ruys schrijft dat de koning “vooral symbool, zinnebeeld, bindteken en instelling” is (Ruys, *Achter de maskerade* 44).

Slechts één keer in het naoorlogse België had de koning zijn wil ‘doorgedrukt’. Bij de ‘mini-koningskwestie’: de abortus-wet in 1990, die koning Boudewijn, vanwege zijn gewetensbezwaren, niet wilde ondertekenen. En: níet ondertekende (zie Ruys, *Achter de maskerade* 53-54).

Vandaag is de koning nóg meer een symbool. Wanneer in 2013 koning Filip de eed aflegt (met de voorgeschreven woorden “Ik zweer dat ik de Grondwet en

de wetten van het Belgische volk zal naleven, ‘s Lands onafhankelijkheid handhaven en het grondgebied ongeschonden bewaren”), is hij zich daar wel van bewust. Hij is wel vorst ‘van het Belgische volk’ (voorzitter van de Senaat Sabine de Bethune spreekt hier over ‘de hele bevolking’; ‘Eedaflegging koning’), maar een vorst zonder macht...

En dan nu: het voetbal... Want voetbal heeft *veel* macht in het leven der Belgen. Concreet geldt dat bij uitstek voor de Koninklijke Belgische Voetbalbond / la Fédération royale belge de football / der Königliche Belgische Fussballverband. Het is een koninklijke bond van een nationale ploeg, genoemd in de drie officiële talen van het Koninkrijk. En op de logo van *Les Diables Rouges* staat: “Royal Belgian FA 1895”. *Is English then a Belgian language?* Blijkbaar wel. Dat zien we op de officiële site van de Belgische overheid en in de titel van het boek van Van Parijs. En nu: bij het voetbal. Want, *parce que, weil: It’s Devil time!*

Twee namen beheersen vandaag de Belgische gesprekken over het nationale (lees: Belgische) elftal: Kevin De Bruyne en Romelu Lukaku. De ‘rode draad’ van die gesprekken is: “*Wij* hebben gewonnen”. Wij Belgen. Tijdens het WK 2022 leden *de Rode Duivels* (‘Nummer 2’ op de wereldranglijst) wel een grote nederlaag en werden ze reeds in de groepsfase uitgeschakeld. Maar toch: de Belgische voetballer uit Oost-Vlaanderen De Bruyne en de Belgische voetballer uit Antwerpen Lukaku – zij verenigen de ‘Belgische idee’. Koning en voetbal zijn dus Belgisch... Filip en Lukaku zijn dus Belgische symbolen.

Niet alleen de koning maar ook koningin Mathilde draagt bij tot het belgicisme: zij is Koningin der Belgen. En de *toekomstige* koningin is kroonprinses Elisabeth. De Nederlandse krant *Trouw* citeerde in 2022 de mening van de ‘royaltykenner’ Brigitte Balfourt:

Over prinses Elisabeth kun je weinig anders dan in positieve bewoordingen spreken, zegt Brigitte Balfourt, auteur van *Prinsessen van België*. ‘Er is nog nooit iets negatiefs over haar gelekt, ze is smetteloos’. [...] ‘In België is men zeer van haar gecharmeerd.’ (Bontjes 12)

Het artikel over Elisabeth memoreerde aan het slot haar “ontroerende speech” in 2019

die ze eindigde met een belofte in de drie landstalen: ‘Het land kan op mij rekenen. *Le pays peut compter sur mon engagement. Das Land kann auf mich zählen.*’ (Bontjes 12)

Koningin Elisabeth: een redding voor het koninkrijk?

CONCLUSIE

Vanaf het ontstaan van modern België werd voorspeld dat het niet zou overleven. Niets daarvan is bewaarheid. Tot nu toe...

De auteur van deze bijdrage kreeg in 1976 van Jos Wilmots het eerste nummer van *De Franse Nederlanden/Les Pays-Bas Français*, een tijdschrift van de stichting Ons Erfdeel, met Jozef Deleu als hoofdredacteur. Deleu schreef daarin:

In heel Europa vindt een heropleving plaats van de regionale kulturen, die vooral in de sterk centraliserende landen in de verdrukking waren gekomen. [...] De ‘Stichting Ons Erfdeel vzw’ hoopt met deze uitgave, in het licht van een éénwordend Europa, bij te dragen tot de zo onontbeerlijke ‘ontgrenzing van de grenzen’. (Deleu 10-11)

De “onontbeerlijke ‘ontgrenzing van de grenzen’”... “Een éénwordend Europa”... De Poolse student kon zich toen niet voorstellen dat een kleine tien jaar later (Schengen) en iets meer dan vijftien jaar later (Maastricht) en nog eens een kleine dertig jaar later (in 2004) ook *zijn* land lid zou zijn van dat “éénwordend Europa”, mét Brussel als hoofdstad.

In 2006 werd door la Radio-Télévision belge de la Communauté française het beroemde (beruchte?) televisieprogramma uitgezonden: ‘Tout ça (ne nous rendra pas la Belgique)’ (algemeen bekend als “Bye bye Belgium”). Het was een (voor een ‘buitenstaander’ misschien onbegrijpelijke, maar voor een ‘binnenstaander’ zeer aangrijpende) fictie... Ondenikbaar? Hm...

Er was onlangs een staat in Europa die (op een vreedzame manier) uiteenviel: Tsjechoslowakije. Naar aanleiding van de 20^e verjaardag daarvan had Jos Wilmots een parallel getrokken met België (met een verwijzing naar “Bye Bye Belgium”). Hij vroeg zich af: “Volgt België de weg die Tsjechoslowakije op 1 januari 1993 insloeg?” (266). Nee, antwoordde hij, en voegde er aan toe dat zulke vragen op

een gebrek aan inzicht in de huidige Belgische situatie [wijzen] en in de manier waarop die historisch en maatschappelijk gegroeid is. (266)

Hij vervolgde:

Slowakije was het kleinste en armste deel van de oude republiek en wou liever helemaal apart voortbestaan dan het aanbod van confederalisme vanwege Tsjechië te aanvaarden. Noch in Vlaanderen, met zowat 60% van de Belgische bevolking, noch in Wallonië of Brussel is er op dit moment een meerderheid die de opsplitsing van België wil. (266)

Wilmots had toen gelijk: België viel niet uiteen. Vandaag bestaat België nog steeds. Misschien alleen als de trits ‘Koning-voetbal-Brussel’. Maar misschien als

meer... COVID-19 (met de regering-Wilmès) vertraagde de uitwerking van het ‘Vlinderakkoord’ uit 2012; alle bepalingen van deze staatshervorming zullen moeten worden geanalyseerd *en* geëvalueerd. Premier Alexander De Croo zal dat teneinde brengen. Of... een volgende premier: degene die na de verkiezingen in 2024 zal regeren.

En wat komt dan? Een staatshervorming nummer zeven (die wel aangekondigd is)? Of: België uit elkaar en Republiek Vlaanderen? Dat voorspelt Gwendolyn Rutten, de (tot voor kort) opvolger van De Croo als voorzitter van hun Vlaams-liberale partij Open Vld: “Misschien is de Vlaamse onafhankelijkheid dichterbij dan we denken”. Ze zegt dat in een interview met *Knack* in januari 2023. Ze bedoelt: als de ‘regering 2024’ mogelijkwerwijs een meerderheidsregering van *die* partijen wordt die België willen *splitsen* (concreet: de Nieuw-Vlaamse Alliantie en het Vlaams Belang), dan zal dat de laatste ‘Belgische’ regering zijn. Maar... ze voegt er ook meteen aan toe: “Dat kan immers alleen maar gebeuren omdat de bevolking voor die partijen heeft gekozen”. Hm... Welke ‘bevolking’? De ‘Vlaamse’ of de ‘Belgische’? Een federale regering met alleen ‘Vlaamse meerderheid’ – ondenkbaar...

Dus: wat komt? Hoogstwaarschijnlijk een Belgische Confederatie. Met Brussel als hoofdstad: *tegelijk* van het Koninkrijk België *en* van de Europese Unie. Want het is *ook* de Europese Unie die dit (geheel in de gedachtengang van Jozef Deleu van bijna 50 jaar geleden) mogelijk maakt. Tsjechië en Slowakije (de voorbeeld-landen bij Jos Wilmots) komen nu (nadat ze sinds bijna 20 jaar *samen* in de Europese Unie zijn) weer dichterbij elkaar. Het brexiterende Verenigd Koninkrijk van Groot-Britannië *en* Noord-Ierland (met Schotland erin dat aan een nieuw onafhankelijkheidsreferendum in 2023 denkt) daarentegen is een anti-voorbeeld.

Nog een keer dus de titelvraag: *Haalt België 2030?* Het antwoord is: ja. En op 4 oktober 2030 zal koning Filip (of, vraagt een Cassandra, koningin Elisabeth?) het 200ste jubileum van het Koninkrijk feestelijk vieren.

BIBLIOGRAFIE

- Baeyens, Anne. “Borms, August, leraar, activist en publicist (Sint-Niklaas 14 april 1878 – Etterbeek 12 april 1946).” *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel 1: A-L, onder redactie van Jozef Deleu et al., Uitgeverij Lannoo, 1973, pp. 217-219.
- Beheydt, Ludovic. “Belgitude, de verscheurende keuze.” *Litteraire belgitude littéraire. Bruggen en beelden. Vues du Nord. Hommage aan Sonja Vanderlinden*, onder redactie van Stéphanie Vanasten en Matthieu Sergier, Presses universitaires de Louvain, 2011, pp. 37-52.

- Bertels, Jens. “Ik zweer de zelfstandigheid van Vlaanderen te bewerken en te behouden, het geheim te bewaren, wanneer dit door den Raad bevolen wordt.” Het archief van de Raad van Vlaanderen.” *ADVN-Mededelingen*, nr. 66, 2019, pp. 4-10.
- Bontjes, Annelies. ‘Prinses Elisabeth is geliefd in heel België.’ *Tijdgeest/Trouw*, 27 aug. 2022, pp. 12-13.
- De Ceulaer, Jose. “Timmermans, Felix (eigenlijk Leopoldus Maxilianus Felix) Schrijver en schilder (Lier 5 juli 1886 – Lier 24 januari 1947.” *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel 2: M-Z, onder redactie van Jozef Deleu et al., Uitgeverij Lannoo, 1975, pp. 1666-1667.
- Delforge, Paul, Philippe Destatte en Micheline Libon, redacteurs. *Encyclopédie du mouvement wallon*. 3 deelen, Institut Jules Destrée, 2000-2001.
- Deleu, Jozef. ‘Woord vooraf.’ *De Franse Nederlanden. Les Pays-Bas Français*, 1976, pp. 10-11.
- De Wever, Bruno. “Hier en daar aan de overkant. Daar en hier is Nederland.” *Het (on)Verenigd Koninkrijk 1815-1830-2015. Een politiek experiment in de Lage Landen*, onder redactie van Remieg Aerts en Gita Deneckere, Ons Erfdeel, 2015, pp. 209-217.
- “Eedaflegging koning Filip in parlement – 21 juli 2013 – integraal.” *YouTube*, www.youtube.com/watch?v=aTGwJAQq58s. Geradpleegd op 16 dec. 2022.
- Govaert, Serge. “Culture wallonne ou culture francophone?” *Le Monde diplomatique / Supplément Wallonie*, okt. 2000, p. 30.
- Hay, Mark Edward. “Russia, Britain and the House of Nassau. The Re-Establishment of the Orange Dynasty in the Netherlands, March-November 1813.” *BMGN – Low Countries Historical Review*, vol. 133, no. 1, 2018, pp. 3-21.
- Kld. “Twee op drie Fransen willen Wallonië erbij.” *De Standaard*, 10 jun. 2010.
- Metcalf, George J. “Abraham Mylius on Historical Linguistics.” *Publications of the Modern Language Association of America*, vol. 3/68, 1953, pp. 535-554.
- Renard, Han. “Historicus Philippe Destatte: ‘Ik zou me als Waalse politicus schamen om nog geld te vragen aan Vlaanderen’.” *Knack*, 4 feb. 2023. Geradpleegd op 6 mrt. 2023.
- Renson, Inc. “Gaston Durnez en de essentie van de krant. ‘Aanbidelijke onbelangrijkheid, met in het midden een goed bericht’.” *De Standaard Weekblad*, 1 sep. 2018, pp. 20-25.
- Rutten, Gwendolyn. “Misschien is de Vlaamse onafhankelijkheid dichterbij dan we denken.” *Knack*, 3 jan. 2023. Geradpleegd op 6 mrt. 2023.
- Ruys, Manu. “Rassemblement Wallon (RW).” *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel 2: M-Z, onder redactie van Jozef Deleu et al., Uitgeverij Lannoo, 1975, p. 1300.
- Ruys, Manu. [Brief aan Stefan Kiedroń], 13 apr. 1979. Archief van de auteur.
- Ruys, Manu. *Achter de maskerade. Over macht, schijnmacht en onmacht*. Uitgeverij Pelckmans, 1996.
- Van Horenbeek, Jeroen. “Collaboratie was fout op elk vlak.” *De Morgen*, 7 mei 2015, p. 5.
- Van Istendael, Geert. *Het Belgisch Labyrinth. De schoonheid der wanstaltigheid*. De Arbeiderspers, 1989.
- Van Istendael, Geert. “Koudwatervrees in de Lage Landen.” *Het (on)Verenigd Koninkrijk 1815-1830-2015. Een politiek experiment in de Lage Landen*, onder redactie van Remieg Aerts en Gita Deneckere, Ons Erfdeel, 2015, pp. 218-228.

- Van Parijs, Philippe. "Belgium. Een utopie voor de XXIste eeuw." *Identiteit in perspectief. Lessen voor de eenentwintigste eeuw*, onder redactie van Bart Pattyn en Pieter d'Hoine, Universitaire Pers, 2019, pp. 13-32.
- VS [= Vincent Scheltiens]. "Catalonië. De Estelada wappert voor onafhankelijkheid." *ADVN-Mededelingen*, no. 58, 2017, pp. 4-11.
- Wilmots, Jos. "Een nieuw België naar Tsjechoslowaaks model?" *Academicus Intimus. Een bundel opstellen van Jos Wilmots ter gelegenheid van zijn jubileum opnieuw uitgegeven*, onder redactie van Wilken Engelbrecht en Bas Hamers, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, pp. 265-275.

HAALT BELGIË 2030?
OF: KONINKRIJK BELGIË VS. REPUBLIEK VLAANDEREN

Abstract

De titel van deze bijdrage stamt van het bekende boek van de Sovjet-dissident Andrej Amalrik: *Haalt de Sovjetunie 1984?* (Amsterdam: Alexander Herzenstichting, 1969). De auteur van deze bijdrage, sinds 1976 een van de 'beste vrienden van de Zomercursus in Hasselt' van Jos Wilmots en lid van de 'Wilmotsiaanse kring' in Centraal-Europa, kijkt naar de toekomst van België en stelt zich dezelfde, nu 'Belgische', vraag.

Aan het eind van de jaren 70 van de 20ste eeuw schreef hij een brief met die vraag naar Manu Ruys, hoofdredacteur van *De Standaard*. Deze antwoordde: "Wie ziet daar klaar in?". In de latere decennia onderging België talrijke her- en omvormingen: van 'unitair' naar 'federaal'. COVID-19 vertraagde de uitwerking van het 'Vlinderakkoord' uit 2011; premier Alexander De Croo zal het werk (misschien) ten einde brengen... En dan? Belgische Confederatie? Of: Republiek Vlaanderen? Deze bijdrage probeert een antwoord op deze vragen te geven.

Trefwoorden: Andrej Amalrik; België; Vlaanderen; Wallonië; Brussel; federatie; confederatie

CZY BELGIA PRZETRWA DO 2030 ROKU?
ALBO: KRÓLESTWO BELGII VS. REPUBLIKA FLAMANDZKA

Streszczenie

Tytuł artykułu pochodzi ze znanej książki sowieckiego dysydenta Andrieja Amalrika: *Czy Związek Sowiecki przetrwa do roku 1984?* (wydanej w 1969 roku przez Fundację im. Aleksandra Hercena w Amsterdamie). Autor, od 1976 r. jeden z „najlepszych przyjaciół Kursu Letniego w Hasselt”, założonego przez Profesora Josa Wilmotsa, i członek „Kręgu Wilmotsowego” w Europie Środkowej, spogląda w przyszłość i zadaje to samo, teraz „belgijskie” pytanie. W końcu lat 70. XX wieku autor napisał list z tym pytaniem do redaktora naczelnego belgijskiej gazety *De Standaard*, Manu Ruysa, a ten odpowiedział: „Któż to wie z pewnością?”. W późniejszych dziesięcioleciach Belgia zaznała licznych reform i zmian: od państwa unitarnego do federalnego. COVID-19 opóźnił wdrożenie tzw. Umowy Muszkowej z 2011 r. Premier Belgii Alexander De Croo (być może) dokończy te prace... A co potem? Konfederacja Belgijska? Czy może Republika Flamandzka? Ten artykuł jest próbą odpowiedzi na te pytania.

Słowa kluczowe: Andriej Amalrik; Belgia; Flandria; Walonia; Bruksela; federacja; konfederacja

WILL BELGIUM SURVIVE UNTIL 2030?
OR: THE KINGDOM OF BELGIUM VS. THE REPUBLIC OF FLANDERS

S u m m a r y

The title of this article comes from the well-known book by the Soviet dissident Andrei Amalrik, *Will the Soviet Union Survive Until 1984?* (Amsterdam: Alexander Herzen Foundation, 1969). The author of this article, who since 1976 has been one of the ‘best friends of Jos Wilmots’ Summer course in Hasselt’ and a member of the ‘Wilmotsian Circle’ in Central Europe, is looking to the future of Belgium by asking the same, now ‘Belgian’, question. At the end of the 1970s, he wrote a letter posing that question to Manu Ruys, editor-in-chief of the Belgian newspaper *De Standaard*, who replied, “Who knows for sure?” In the decades since, Belgium has undergone numerous reforms and transformations, from ‘unitary’ to ‘federal’. COVID-19 delayed the implementation of the 2011 Butterfly Agreement. The current Belgian Prime Minister will (perhaps) now bring the work to an end... But then what? A Belgian Confederation? Or a Republic of Flanders? This article attempts to answer these questions.

Keywords: Andrei Amalrik; Belgium; Flanders; Wallonia; Brussels; federation; confederation